

РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО ЧИННИКА У ФУНКЦІОНУВАННІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ

*Мигаль Г. В., професор, НАУ ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», м. Харків;
Протасенко О. Ф., доцент, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків*

У сучасному світі принципи організації і роботи виробництва швидко змінюються. Логічним наслідком цього процесу є активна зміна вимог до персоналу: кваліфікації, стану здоров'я, психологічних якостей та інших характеристик. При цьому серед наявних вимог до працівника найбільшу увагу приділяють здоров'ю, оскільки воно є найціннішим ресурсом, від якого безпосередньо залежить ефективність і продуктивність виробництва. Цей факт обумовив потребу у створенні принципово нового підходу до питання організації і функціонування системи охорони праці на виробництві, внаслідок чого з'явилась концепція «Vision Zero» – міжнародна настанова, яку сьогодні успішно впроваджено у багатьох країнах світу.

Концепція «Vision Zero» містить сім керівних принципів виробництва з нульовим травматизмом і безпечними умовами праці і стосується трьох основних сфер застосування: безпека праці, здоров'я (гігієна праці) і добробут працівників. Центральним елементом концепції є людина – ключова ланка життєвого циклу будь-якого виробництва. При цьому у концепції зазначено, що ефективність, безпечність поведінки і рішень працівника залежить як від кваліфікації, рівня знань, досвіду, так і від його психофізіологічних можливостей та обмежень. Отже, надійність і безпечність виробництва в концепції «Vision Zero» напряму пов'язана з людським чинником і саме у цьому полягає її основна відмінність від інших підходів до питання забезпечення безпеки працівника на виробництві.

Підтвердженням ефективності такого підходу є наступний крок у цьому напрямку – введення в дію з 2018 року стандарту ISO 45001 (Health & Safety) «Система менеджменту охорони здоров'я й безпеки праці». Стандарт позиціоновано як ключовий для будь-якої організації, залученої в охорону праці та забезпечення безпеки на робочому місці та є інструментом для поліпшення загального стану здоров'я персоналу і підвищення рівня безпеки в організаціях. Таким чином, на сьогодні ефективність роботи системи охорони праці на виробництві визначає процес управління людським чинником.

Сучасні технології з управління людським чинником на виробництві поєднують у собі три основних напрямки науково-практичної діяльності [1-3]:

1) ергономіку (використовує узагальнені технології контролю стану здоров'я працівників: професійний відбір, регулювання режимів праці і відпочинку, медичний контроль тощо);

2) інформаційні технології (застосовує системи інформаційної допомоги і підтримки працівника);

3) когнітивні технології (створюють базу для безперервного навчання й оновлення знань працівника).

Ефективні дії з управління людським чинником можливі лише на перетині цих трьох напрямків [4, 5], коли поєднують традиційні підходи до забезпечення безпеки працівника (ергономічні методи) з сучасними досягненнями (інформаційні і когнітивні технології).

Наочним прикладом з підвищення ефективності функціонування охорони праці на виробництві через управління людським чинником є впровадження у систему підвищення кваліфікації працівників навчального курсу «Людський чинник на виробництві», метою якого є підвищення ефективності, безпечності та надійності діяльності людини у виробничій системі за рахунок розуміння зв'язків між станом людини, його психофізіологічними особливостями та поведінкою, розуміння індивідуальності людини як першоджерела проблем безпеки на виробництві. Програма навчального курсу «Людський чинник у виробництві» повинна включати розкриття проблеми надійності, стійкості й ефективності діяльності і прийняття рішення людиною у різних умовах діяльності; психічні властивості та процеси, які є основою в процесі прийняття рішень людиною, з погляду сучасної нейроергономіки; психофізіологічне підґрунтя феномену людського чинника; аналіз проблеми помилок людини-виконавця та їх попередження; проблема прийняття рішень, в основі яких когнітивні викривлення, моделі та мотиви поведінки; питання мотивації та само мотивації, лідерства та роботи в команді.

Головним результатом для слухачів має стати розробка індивідуального підходу до формування навичок і вмій людини, що приймає рішення у виробничому середовищі з урахуванням своїх властивостей, формування культури безпечного функціонування у виробничому середовищі.

Список літератури

1. Мигаль, Г.В. (2015). Управление безопасностью: психофизиологические аспекты. Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии, вып. 70, С. 216-225.
2. Dul, Jan. (2012). A strategy for human factors/ergonomics: developing the discipline and profession. Ergonomics, vol. 55, no. 4, P. 377-395.
3. Parasuraman, R. (2003). Neuroergonomics: research and practice. Theoretical issues in ergonomics science, vol. 4, no. 1, P. 5-20.
4. Mygal, G., Mygal, V. (2018). Interdisciplinary approach to informational teaching environment formation. Праці Одеського політехнічного університету, вип. 1(54), С. 92-98, DOI 10.15276/opu.1.54.2018.13.
5. Мигаль, Г. В., Протасенко, О. Ф. (2019). Проблеми сучасної ергономіки: визначення структурної надійності. Комунальне господарство міст, том 5, вип. 151, С. 81-86, DOI 10.33042/2522-1809-2019-5-151-81-86.